

SOBRE EL DEBAT ENTRE ESTÈTICA I ÈTICA

La informació sobre el debat entre estètica i ètica entre Jordi Pericot i Jordi Bèrrio em toca molt de prop com a practicant i teòric de l'art en arquitectura i urbanisme. No puc, per tant, evitar la temptació de participar-hi, tot i respectant i afegint-me a les opinions fins avui exposades.

Estic d'acord amb les primeres paraules del professor Bèrrio sobre les diferents definicions d'art i d'ètica avui disponibles, perquè es tracta d'una polèmica molt complexa i antiga, que darrerament s'ha enfosquit molt. No obstant, no coincideixo amb l'argument final del Dr. Bèrrio, que l'art i les matemàtiques tenen una naturalesa semblant de ser "formes", cap a les quals els seus consumidors tenen una responsabilitat "ètica" per les accions que realitzin amb elles, tot excloent els productors (creadors, artistes) d'aquesta esfera de responsabilitats. Segons aquest raonament, qui crea aquestes formes no actua, sinó que dibuixa, pinta, filma, projecta, composa, etc., sense "actuar". Definides d'aquesta manera, les formes artístiques tenen molts punts en comú amb les formes platòniques d'origen diví en contra d'una visió de l'art com a producte d'una cultura moderna.

Per a la disciplina artística de l'arquitectura, la delimitació entre les dimensions estètiques, científiques i ètico-polítiques dels edificis i de les ciutats és fonamental. No és possible aconseguir una delimitació precisa, com en l'educació dels infants i en la legislació d'una ciutat democràtica, si barregem les dimensions d'art, ciència i política de manera arbitrària, sense fer les distincions pertinents i a la vegada molt subtils.

Una de les perspectives que resulten ser més suggerents per abordar aquesta problemàtica és la perspectiva dialògica de Mijaíl Bajtin, que l'any 1921 va escriure un article breu sobre la responsabilitat social en l'art. Comparà un motor de cotxe amb un quadre de Picasso, com a exemples contraposats d'eficiència tècnica l'una, i estètica l'altra. Dues formes diverses de construir objectes però, ambdues, plenament lligades a un sentit de responsabilitat ètica per part del productor del motor des del món intersubjectiu de la ciència i el pintor del quadre des del món intersubjectiu de l'art. Independentment del tipus de relació intersubjectiva que el productor i el consumidor construeixen amb l'objecte, Bajtin no considerarà mai l'"autonomia formal" de l'obra com a coartada per separar l'objecte del seu context social i històric. Una atomització de l'art com a neutre o a-social justifica la construcció d'una forma artística, com pot ser un projecte arquitectònic, sense preocupar-se pels efectes que pot tenir sobre els seus consumidors, és a dir els seus lectors, crítics, usuaris, públic, etc. És precisament l'autonomia de l'objecte ben entesa la que explica la seva singular interacció amb el seu context, de manera específica i responsable. I és que, fora d'aquest entramat de relacions humanes que constitueix el context artístic, l'objecte no té cap significat.

En el camp de l'arquitectura aquesta polèmica, repeteixo, és crucial. L'adopció d'una postura atomista o d'una de relacional determina cap on es dirigeix la recerca arquitectònica i també la manera com s'ensenya a les facultats. Si fer arquitectura es restringeix a l'estudi dels edificis com a objectes exclusivament tècnics i formals, estem renunciant a entendre els espais on vivim com a objectes culturals amb una història social. Ignorar la dimensió relacional de l'art, també de l'arquitectònic, està privant les noves fornades d'artistes de la possibilitat de comprendre i explicar les diferències culturals i socials d'ara i de sempre. Diferències que precisament fan possible l'especificitat, la civilitat i l'originalitat d'aquestes formes artístiques que tant valorem.

El proper Congrés Internacional sobre Antoni Gaudí a Barcelona del mes d'octubre d'enguany serà una bona oportunitat per prosseguir en aquesta llarga recerca sobre quines són les relacions existents entre art i ètica en la societat d'avui.

Josep Muntañola,
Doctor-arquitecte.